

WIADOMOŚCI I UWAGI

CONSTITUTIO APOSTOLICA

De disciplina servanda quoad ieiunium eucharisticum

PIUS EPISCOPUS

SERVUS SERVORUM DEI

AD PERPETUAM REI MEMORIAM

Christus Dominus, „*in qua nocte tradebatur*“ (1 Cor. 11,23), cum postrema vice veteris Legis celebravit Pascha, coena facta (cfr. Luc. 22,20), panem dedit discipulis suis dicens: „*Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur*“ (1 Cor. 11, 24); itemque calicem eis perrexit asseverans: „*Hic est sanguis meus novi testamenti qui pro multis effundetur*“ (Matth. 26,28), „*Hoc facite in meam commemorationem*“ (cfr. Cor. 11,24—26). Quibus ex Sacrarum Litterarum locis omnino patet Divinum Redemptorem ultimae huic paschali celebrationi, in qua agnus ex Hebraeorum ritibus manducabatur, voluisse substituere novum Pascha, ad saeculorum usque obitum permansurum, esum videlicet immaculati Agni, immolandi pro mundi vita, ita ut novum Pascha novae Legis Phase vetus terminaret, et umbram fugaret veritas (cfr. hymn. Lauda Sion — Missale Rom.).

Quandoquidem autem utriusque coenae eiusmodi coniunctio idcirco habita fuit, ut ex antiquo Paschate ad novum significaretur transitus, facile perspicitur potest cur Ecclesia, in Eucharistico Sacrificio ex Divini Redemptoris iussu in eius commemorationem renovando, a veteris agapes more discedere potuerit, et Eucharisticum ieiunium in usum inducere.

Etenim inde ab antiquissima aetate consuetudo invaluit Eucharistiam *christifidelibus ieiunis administrandi* (cfr. Ben. XIV, De Synod. Dioec. l. 6. c. 8, n. 10). Saeculo autem exeunte quarto iam in variis Conciliis ieiunium iis praecipiebatur, qui Eucharisticum celebraturi essent Sacrificium. Itaque anno CCCLXXXIII Hipponense Concilium haec decrevit: „*Sacramenta altaris non nisi a ieiunis hominibus celebrentur*“ (Conc. Hipp. can. 28: Mansi, 111, 923); quod praecceptum paulo post, hoc est anno CCCLXXXVII, ex Carthaginensi Concilio III iisdem verbis edebatur (Conc. Carth. III, cap. 29: Mansi, III, 885); ac saeculo ineunte quinto haec consuetudo satis communis et immemorabilis dici potest; quamobrem S. Augustinus affirmat sanctissimam Eucharistiam a ieiunis semper accipi itemque per universum orbem morem istum servari (cfr. S. August. Ep. LIV ad Ian. cap. 6: Migne, PL. XXXIII, 203).

Procul dubio haec agendi ratio gravissimis innitebatur causis. in quibus ea ante omnia memorari potest, quam Apostolus gentium lamentatur, cum de fraterna christianorum agape agit (cfr. 1 Cor. 11,21 sq.). Etenim cibo potuque se abstinere cum summa illa reverentia congruit, quam supremae Iesu Christi maiestati debemus, cum eum Eucharisticis delitescens velis sumpturi simus. Ac praeterea, dum, ante quodlibet alimentum, eius pretiosissimo Corpore ac Sanguine vescimur, luculenter demonstramus illud esse primum ac summum nutrimentum, quo animus alatur noster eiusque augeatur sanctitas. Quapropter idem Augustinus

haec monet: „Placuit Spiritui Sancto, ut in honorem tanti Sacramenti in os christiani prius Dominicum Corpus intraret, quam ceteri cibi“ (S. August. 1. c.).

Neque debitum solummodo honoris munus hoc ieiunium Divino tribuit Redemptori, sed pietatem etiam fovet; ideoque ad saluberrimos illos sanctitatis fructus augendos conferre potest, quos bonorum omnium fons et auctor Christus a nobis, gratia ditatis, elici postulat.

Nemo ceteroquin est, qui experiundo non agnoscat ex ipsis humanae naturae legibus contingere ut, cum corpus cibo oneratum non sit, mens erigatur agilior, atque impensiore moveatur virtute ad arcanum illud excelsumque meditandum mysterium, quod in animo, tamquam in templo, agitur, divinam adaugens caritatem.

Quanta cura Ecclesia Eucharisticum ieiunium servandum curaverit ex eo etiam erui potest, quod illud, gravibus quoque poenis violatoribus impositis, imperavit. Etenim Concilium Toletanum VII, anno DCXXXXVI, excommunicationem ei comminatum est, qui non ieiunus sacris fuisset operatus (Conc. Tolet. VII, cap. 2: Mansi X, 786); anno autem DLXXII Concilium Bracarense III (Conc. Bracar. III, can. 10: Mansi IX, 841), et anno DLXXXV Concilium Matisconense II (Conc. Matiscon. II, can. 6: Mansi IX, 952) iam decreverant eum, qui huius rei evasisset reus, de sui muneris honorisque sede deponendum esse.

Attamen volventibus saeculis, illud quoque diligenter consideratum est, interdum nempe esse opportunum, ob peculiaria rerum adiuncta, hanc ieiunii legem, ad christifideles quod attinet, aliquatenus relaxare. Quam ad rem Constantiae Concilium, anno MCCCCXV, dum eiusmodi sacrosanctam legem confirmat, addit quoque quoddam temperamentum: „...sacrorum canonum auctoritas, laudabilis et approbata consuetudo Ecclesiae servavit et servat, quod huiusmodi sacramentum non debet confici post coenam, neque a fidelibus recipi non ieiunis, nisi in casu infirmitatis aut alterius necessitatis a jure vel Ecclesiae concessio vel admissio“ (Conc. Constant, sess. XIII: Mansi XXVII, 727).

Placuit haec in memoriam ea de causa reducere, ut omnes perspectum habeant Nos, quamvis novae temporum rerumque condiciones suadeant, ut non paucas facultates ac venias hac in re concedamus, velle tamen per Apostolicas has Litteras summam huius legis consuetudinisque vim confirmare ad Eucharisticum quod attinet ieiunium; ac velle etiam eos admonere, qui eidem legi obtemperare queant, ut id facere pergant diligenter, ita quidem ut ii solummodo, qui in necessitate versentur, hisce concessionibus frui possint secundum eiusdem necessitatis rationes.

Suavissimo Nos solacio afficimur — quod libet heic, etsi breviter, declarare — cum pietatem cernimus erga Augustum altaris Sacramentum cotidie magis increbrescere non modo in christifidelium animis, sed ad divini cultus etiam splendorem quod pertinet, qui ex publicis populorum manifestationibus saepenumero emicat. Quam ad rem haud parum procul dubio contulere sollicitae Summorum Pontificum curae, ac praesertim Beati Pii X, qui quidem, ad priscam Ecclesiae consuetudinem renovandam omnes advocans, eos adhortatus est, ut quam creberrime, immo cotidie si possent, ad Angelorum mensam accederent (S. Congr.

Concilii, Decretum Sacra Tridentina Synodus, d. d. XX mensis Decembris, an. MCMV: Acta S. Sedis, XXXVIII, 400 sq.); ac parvulos quoque ad caeleste hoc pabulum invitans, sapienti consilio statuit praeceptum sacrae Confessionis sacraeque communionis ad eos singulos spectare, qui iam ad rationis usum pervenissent (S. Congr. de Sacramentis, Decretum Quam singulari, d. d. VIII mensis Augusti, an. MCMX: Acta Ap. Sedis, II, p. 577 sq); quod etiam in iuris canonici Codice sancitum est (C. J. C. can. 863; cfr. can. 854, par. 5). Hisce Summorum Pontificum curis christifideles ultro libenterque respondentes, ad sacram Synaxim frequentiores usque accessere. Atque utinam haec caelestis Panis fames divinique Sanguinis sitis in omnibus cuiusvis aetatis hominibus in omnibusque civium ordinibus exardescant!

Animadvertendum tamen est ea quibus vivimus tempora eorumque peculiare condiciones multa in societatis usum in communisque vitae actionem induxisse, ex quibus graves difficultates oriantur, quae possint homines a divinis participandis mysteriis abstrahere, si Eucharistici ieiunii legi eo prorsus modo ab omnibus obtemperandum sit, quo ad praesens usque tempus obtemperandum erat.

Imprimisque patet omnibus clerum hodie ingravescentibus christianorum necessitatibus numero imparem esse; qui quidem festis praesertim diebus nimium saepe laborem tolerare debet, cum serius Eucharisticum Sacrificium ac non raro etiam bis vel ter celebrare debeat, cumque interdum officio quoque teneatur longinquum faciendi iter, ut sacra ne desint haud parvis sui gregis partibus. Enervantes eiusmodi apostolici labores sacerdotum valetudinem procul dubio debilitant; idque eo vel magis quod non modo Missae litandae cum Evangelii explicatione, itemque sacris Confessionibus audiendis, catechesi impertiendae, ceterisque sui muneris partibus increscenti studio increscentique opera vacare debent, sed iis etiam rationibus rebusque diligenter prospicere ac consulere, quas asperum illud certamen adversus Deum eiusque Ecclesiam postulat.

At mens animusque noster ad eos potissimum advolat, qui procul a patria cuiusque sua, in longinquis operantes terris, huic Divini Magistri invitationi iussionique generosi responderunt: „*Euntes ergo docete omnes gentes*“ (Matth. 28,19); ad Evangelii praecones dicimus, qui gravissimis etiam exantlatis laboribus atque itinerum difficultatibus omne genus superatis, eo omni nisu contendunt, ut christianae religionis lumen omnibus pro facultate affulgeat, utque suos greges, saepenumero a catholica suscepta fide adhuc recentes, angelico illo enutrient cibo, qui virtutem alat pietatemque refoveat.

Iisdem fere in rerum adiunctis ii quoque christifideles versantur, qui vel in non paucis regionibus a catholicis Missionalibus excultis, vel in aliis locis commorantes, cum proprium apud se non habeant sacrorum administrum, alterius sacerdotis adventum in seras horas expectare debent, ut Eucharisticum participare queant Sacrificium, seseque divino enutrire pabulo.

Ac praeterea, postquam machinae omne genus in usum inductae fuere saepissime contingit, ut opifices non pauci vel officinis vel vehicularibus maritimisque muneribus, vel aliis publicae utilitatis officiis addicti, non

modo per diem, sed per noctem etiam alternis iteratisque laboris vicibus occupentur, ita quidem ut debilitatae eorum vires eos interdum compellere possint ad aliquid nutrimenti accipiendum, atque adeo iidem impediuntur quominus ad Eucharisticam mensam ieiunii accedant.

Ad hanc eandem mensam matres quoque familias saepenumero venire nequeunt, antequam domesticis curis prospexerint, quae multas saepe ab eis postulant laboris horas.

Parique modo evenit ut in puerorum puellarumque scholis ac litterarum ludis plurimi habeantur, qui divino illi invitamento respondere cupiant: „*Sinite parvulos venire ad me*“ (Marc. 10,14), cum fore omnino confidant ut ille, qui „*pascitur inter lilia*“ (Cant. 2,16; 6,2) suum ipsorum animi candorem morumque integritatem contra juvenilis aetatis illecebras ac mundi insidias tutetur; verumtamen perdifficile interdum iisdem est, antequam ad scholam se conferant, sacras adire aedes ibique sese Anglico enutrire Pane, postea vero domum redire ut necessarium suscipiant nutrimentum.

Hoc praeterea animadvertendum est saepe hodie contingere, ut frequentissimae populi multitudines ex alio ad alium locum postmeridianis horis ea de causa transgrediantur, ut religiosas celebrationes, vel coetus de re sociali habendos patricipent; si igitur hisce etiam datis occasionibus liceat Eucharisticum peragere Mysterium, quod divinae gratiae vitalis fons est voluntatesque iubet ad legitimis etiam obtemperandum legibus.

Peculiaribus hisce considerationibus haec adicere opportunum videtur, quae ad omnes spectant; quamvis nempe nostris hisce temporibus ars medica ac disciplina illa, quae hygiênê dicitur, tantos progressus fecerint, tantumque contulerint ad mortuorum numerum in puerili praesertim aetate minuendum, nihilo secius praesentis vitae condiciones atque ea, quae ex immanibus huius saeculi bellis consecuta sunt incommoda, eiusmodi sunt, ut non parum corporum constitutionem valetudinemque debilitaverint.

Hisce de causis, quo praesertim exporrecta in Eucharistiam pietas facilius augeatur, e variis Nationibus Episcopi non pauci, officiosis datis litteris petiere, ut haec ieiunii lex aliquantulum mitigaretur; atque iam haec Apostolica Sedes peculiare hac in re facultates ac venias sacrorum administris ac christifidelibus benigne concessit. Ad quas concessionem quod attinet, memorare libet Decretum, quod Post Editum inscribitur, a S. Congregatione Concilii die VII mensis Decembris, anno MCMVI, pro infirmis datum (Acta S. Sedis, XXXIX, p. 603 sq.); ac Litteras die XXII mensis Maii, anno MCMXXIII, Locorum Ordinariis a S. S. C. S. Officii pro sacerdotibus datas (S. S. Congregationis S. Officii Litterae locorum Ordinariis datae super ieiunio eucharistico ante Missam: Acta Ap. Sedis, XV, p. 151, sq.).

Postremis hisce temporibus, Episcoporum hac de re petitiones crebriores impensioresque fuere, atque ampliores pariter fuerunt facultates concessae, eae potissimum, quae belli occasione dilargitae sunt. Id procul dubio luculenter indicat novas, graves non intermissas ac satis generales exstare causas, quibus nimis difficile sit, multiplicibus in rerum adiunctis, cum sacerdotes Eucharisticum sacrificium celebrare, tum christifideles Angelico vesci Pane ieiunos.

Quamobrem, ut gravibus hisce incommodis ac difficultatibus occurramus, utque indultorum diversitas in actionum discrepantiam ne cedat, necessarium ducimus Eucharistici ieiunii disciplinam ita mitigando statuere, ut, quam largissime fieri potest, in peculiaribus etiam temporum locorum ac christifidelium condicionibus, eiusmodi legi omnes obtemperare facilius queant. Haec Nos decernentes, fore confidimus ut haud parum conferre possimus ad Eucharisticae pietatis incrementum, atque adeo aptius permovere atque excitare omnes ad Angelorum participandam Mensam, adaucta procul dubio Dei gloria ac Mystici Iesu Christi Corporis sanctimonia.

Haec igitur omnia, quae sequuntur, Apostolica auctoritate Nostra decernimus ac statuimus:

NORMA I. Ieiunii eucharistici lex, a media nocte pro iis omnibus vigere pergit, qui in peculiaribus condicionibus non versentur, quas per Apostolicas has Litteras exposituri sumus. Principium tamen generale et commune omnibus in posterum esto, sive sacerdotibus, sive christifidelibus: aquam videlicet naturalem Eucharisticum ieiunium non frangere.

NORMA II. Infirmi, etiamsi non decumbant, aliquid sumere possunt, de prudenti confessarii consilio, per modum potus, vel verae medicinae, exceptis alcoholicis. Eadem facultas sacerdotibus infirmis conceditur Missam celebraturis.

NORMA III. Sacerdotes, qui vel tardioribus horis, vel post gravem sacri ministerii laborem, vel post longum iter celebraturi sunt, aliquid sumere possunt per modum potus, exclusis alcoholicis; a quo tamen se abstineant saltem per spatium unius horae, antequam sacris operentur.

NORMA IV. Qui autem bis, vel ter Missam celebrent, ablutiones sumere possunt, quae tamen, in hoc casu, non vino, sed aqua tantum fieri debent.

NORMA V. Christifideles pariter, etiamsi non infirmi, qui ob grave incommodum — hoc est, ob debilitantem laborem, ob tardiores horas, quibus tantum ad Sacram Synaxim accedere possint, vel ob longinquum iter, quod suscipere debeant — ad Eucharisticam mensam omnino ieiuni adire nequeant, de prudenti confessarii consilio, hac perdurante necessitate, aliquid sumere possunt per modum potus, exclusis alcoholicis; a quo tamen se abstineant saltem per spatium unius horae, antequam Angelico enutriantur Pane.

NORMA VI. Si rerum adiuncta id necessario postulant, locorum Ordinariis concedimus ut Missae celebrationem vespertinis, ut diximus, horis permittere queant, ita tamen ut haec initium non habet ante horam IV post meridiem, sive in festis de praecepto, qua adhuc vigent, sive in illis quae olim vigerunt, sive primis uniuscuiusque mensis feriis sextis, sive denique in illis sollemnibus, quae cum magno populi concursu celebrentur, atque etiam, praeter hos dies, semel in hebdomada, servato a sacerdote ieiunio trium horarum quoad cibum solidum et potus alcoholicos, unius autem horae quoad ceteros potus non alcoholicos. In

his autem Missis christifideles ad Sacram Synaxim accedere poterunt, hac eadem servata norma ad ieiunium Eucharisticum quod attinet, firmo praescripto can. 857.

Evangelii autem praeconibus, in territoriis Missionum, peculiari-
ssimis perpensis condicionibus in quibus versantur, ob quas raro plerum-
que habentur sacerdotes, qui longinquas stationes invisere queant, Lo-
corum Ordinarii eiusmodi facultates concedere poterunt ceteris etiam
hebdomadis diebus.

Locorum tamen Ordinarii diligenter curent, ut quaelibet vitetur inter-
pretatio, quae concessas facultates amplificet, utque ab omni abusu et
irreverentia hac in re caveatur; in hisce enim dilargiendis facultatibus,
quas hominum, locorum temporumque condiciones hodie postulant, Nos
etiam atque etiam volumus Eucharistici ieiunii momentum, vim atque
efficacitatem confirmare ad eos quod attinet, qui Divinum Redemptorem
sub Eucharisticis velis latentem accepturi sunt. Ac praeterea, quoties-
cumque corporis incommodum minuitur, animus debet pro facultate
rem supplere, sive interna paenitentia, sive aliis modis, ex tradito Eccle-
siae more; quae quidem cum ieiunium mitigat, alia opera adimplenda
imperare solet. Qui igitur datis hac in re facultatibus perfrui queant,
impensiores ad Caelum admoveant preces, quibus Deum adorent, eidem
grates agant, ac praesertim admissa expient novaque impetrent superna
auxilia. Cum omnes perspectum habeant oporteat Eucharistiam „tam-
quam passionis suae memoriale perenne“ (S. Thom. Opusc. LVII, Offic.
de Festo Corporis Christi, lect. IV, Opera Omnia, Romae, MDLXX, vol.
XVII) a Iesu Christo institutam fuisse, ex animis sensus illos eliciant
christianae humilitatis christianaeque paenitentiae, quos Divini Redem-
ptoris cruciatum ac mortis meditatio excitare debet. Itemque eidem Di-
vino Redemptori, qui, perpetuo in altaribus se immolans, maximum re-
novat sui amoris documentum, adauctos offerant omnes suae erga prox-
imos caritatis fructus. Hac profecto ratione conferent omnes ad illud
Apostoli gentium cotidie magis explendum: „Unus panis, unum corpus
multi sumus, omnes qui de uno pane participamus“ (I Cor. 10,17).

Quaecumque autem hisce Litteris decreta continentur, ea omnia sta-
bilia, rata ac valida esse volumus, contrariis quibuslibet non obstantibus,
peculiarissima etiam mentione dignis; atque abolitis ceteris omnibus
privilegiis ac facultatibus, quomodocumque a Sancta Sede concessis, ut
ubique omnes hanc disciplinam aequae riteque servent.

Quae quidem omnia, supra statuta, vim suam obtineant a promulga-
tionis die per Acta Apostolicae Sedis factae.

Datum Romae, apud S. Petrum, anno Domini millesimo nongentesimo
quingentesimo tertio, die sexta mensis Ianuarii, in Epiphania Domini,
Pontificatus Nostri anno quarto decimo.

INSTRUCTIO CONGREGATIONIS S. OFFICII

De disciplina circa ieiunium Eucharisticum servanda

Constitutio Apostolica Christus Dominus, hoc ipso die a Summo Pontifice Pio XII, feliciter regnante, data, largitur quidem non paucas facultates ac dispensationes circa legis ieiunii eucharistici observantiam, sed normas maxima ex parte quoad substantiam quoque confirmat Codicis Iuris Canonici (can. 808 et 858, par. I) impositas sacerdotibus et fidelibus, qui eidem legi obtemperare queant. Attamen hisce etiam extenditur favorabile ipsius Constitutionis primum praescriptum, cuius vi aqua naturalis (id est sine ulla cuiuslibet elementi adiectione) non amplius frangit ieiunium eucharisticum (Const. n. I). Quod vero attinet ad ceteras concessioniones, iis tantum uti possunt sacerdotes et fideles, qui in peculiaribus versantur condicionibus, de quibus in Constitutione cautum est, vel Missas vespertinas celebrant aut in iisdem sacram communionem recipiunt ex licentia Ordinariorum, intra limites novarum facultatum, quae iisdem tributae sunt.

Itaque, ut normae ad huiusmodi concessioniones pertinentes ubique conformi ratione serventur atque evitetur quaelibet interpretatio, quae concessas facultates amplifiet, utque ab omni abusu hac de re caveatur, Suprema haec Sacra Congregatio Sancti Officii, iussu mandatuque Summi ipsius Pontificis, statuit quae sequuntur:

QUOAD INFIRMOS SIVE FIDELES SIVE SACERDOTES

(Const. n. II)

I. Fideles infirmi, etiamsi non decumbant, aliquid sumere possunt per modum potus, exceptis alcoholicis, si suae infirmitatis causa, usque ad sacrae communionis receptionem ieiunium absque gravi incommodo, nequeunt servare integrum; possunt etiam aliquid sumere per modum medicinae, sive liquidum (exclusis alcoholicis), sive solidum, dummodo de vera medicina agatur, a medico praescripta vel uti vulgo recepta. Advertendum autem est, non posse tamquam medicina haberi quodlibet solidum pro nutrimento sumptum.

2. Condiciones, quibus quis dispensatione a lege ieiunii frui possit, nulla adiecta ante communionem temporis limitatione, prudenter a confessario perpendendae sunt, neque quisquam sine eius consilio uti potest. Confessarius autem suum consilium dare poterit sive in foro interno sacramentali, sive in foro interno extrasacramentali, etiam semel pro semper, perdurantibus eiusdem infirmitatis condicionibus.

3. Sacerdotes infirmi, etiamsi non decumbant, dispensatione pariter uti possunt, sive sint Missam celebraturi, sive sanctissimam Eucharistiam recepturi.

QUOAD SACERDOTES QUI IN PECULIARIBUS ADIUNCTIS VERSANTUR

(Const. nn. III et IV)

4. Sacerdotes non infirmi, qui a) vel tardioribus horis (i. e. post horam nonam), b) vel post gravem sacri ministerii laborem (v. gr. iam

a summo mane seu per longum tempus), c) vel post longum iter (i. e. saltem 2 km. circiter pedibus percurrendum, vel proportionale longius pro variis vehiculis adhibitis, difficultatis quoque itineris vel personae habita ratione), celebraturi sunt, aliquid sumere possunt per modum potus, exclusis alcoholicis.

5. Tres casus supra numerati tales sunt, ut omnia comprehendant rerum adiuncta, in quibus legislator praefatam facultatem concedere intendit ideoque evitetur quaelibet interpretatio, quae concessas facultates amplificet.

6. Sacerdotes, qui in hisce adiunctis versantur aliquid sumere possunt per modum potus semel vel pluries, servato ieiunio unius horae ante Missae celebrationem.

7. Praeterea omnes sacerdotes, qui bis vel ter sunt Missam celebraturi, possunt in prioribus Missis duas ablutiones a rubricis Missalis praescriptas sumere, sed tantum adhibita aqua, quae quidem, iuxta novum principium, ieiunium non frangit.

Qui tamen die Nativitatis Domini vel in Commemoratione omnium fidelium defunctorum tres Missas sine intermissione celebrant, quod ad ablutiones obtinet, rubricas observare tenentur.

8. Si vero sacerdos, qui bis vel ter Missam celebrare debet, per inadvertentiam vinum quoque in ablutione sumat, non vetatur quominus secundam et tertiam Missam celebret.

QUOAD FIDELES QUI IN PECULIARIBUS ADIUNCTIS VERSANTUR

(Const. n V)

9. Fidelibus pariter qui non infirmitatis causa, sed ob aliud grave incommodum ieiunium eucharisticum servare nequeunt, aliquid sumere licet per modum potus, exceptis tamen alcoholicis et servato ieiunio unius horae ante sacrae communionis receptionem.

10. Casus autem, in quibus grave incommodum habetur, tres enumerantur, quos extendere non licet.

a) Labor debilitans ante sacram communionem susceptus. Hoc labore afficiuntur tum opifices, qui, officinis vel vehicularibus maritimisque muneribus vel aliis publicae utilitatis officiis addicti, diu noctuque per vices occupantur; tum illi, qui ex officio vel ex caritate noctem vigilem transigunt (v. gr. valetudinarii, custodes nocturni, etc); tum mulieres praegnantes et matresfamilias, quae, antequam ecclesiam adire queant, in domesticis negotiis per longum tempus incumbere debent, etc.

b) Hora tardior, qua sacra communio recipitur.

Sunt enim haud pauci fideles, qui tantummodo senioribus horis possunt apud se sacerdotem habere, qui Sacris operetur; sunt pueri complures, quibus nimis grave est, antequam ad scholam se conferant, ecclesiam adire, angelico pane vesci, postea vero domum reverti, ientaculi sumendi gratia.

c) Longum iter peragendum, ut ad ecclesiam perveniatur. Longum autem hac super re habendum iter, ut supra explicatum est (n. 4), si saltem 2 km. circiter pedibus percurrendum, vel proportionate longius

pro variis vehiculis adhibitis, difficultatis quoque itineris vel personae habita ratione.

II. Causae quidem gravis incommodi sunt prudenter a confessario pensandae in foro interno sacramentali vel non sacramentali; neque absque eiusdem consilio fideles non ieiuni sanctissimam Eucharistiam recipere possunt. Confessarius autem consilium eiusmodi dare potest etiam semel pro semper, causa eadem gravis incommodi perdurante.

QUOAD MISSAS VESPERTINAS

(Const. n. VI)

Constitutionis vi Ordinarii locorum (cfr. can. 198) facultate fruuntur permittendi in proprio territorio Missae vespertinae celebrationem, si adiuncta id necessario exigunt, praescripto can. 821, par. I, non obstante. Bonum enim commune aliquando sacrorum mysteriorum celebrationem post meridiem expostulat: v. gr. pro quarundam industriarum opificibus, qui festis quoque diebus laboribus succedunt in vices; pro illis operariorum classibus, qui matutinis festorum horis occupantur, ut muneribus portuum addicti; pro iis pariter, qui ex dissitis etiam regionibus maxima frequentia in unum locum conveniunt, ad quandam festivitatem religiosam vel socialem celebrandam, etc.

12. Tamen eiusmodi Missae celebrari possunt non ante horam quartam post meridiem ac tantummodo in certis diebus taxative statutis seu

a) festis de praecepto vigentibus, ad normam can. 1247, par. I;

b) festis de praecepto suppressis, iuxta Indicem a S. Congregatione Concilii editum, die 28 Decembris 1919 (cfr. A. A. S. vol. XII, 1920, pp. 42—43);

c) primis cuiusque mensis feriis sextis;

d) ceteris sollemnibus, qui cum magno populi concursu celebrantur;

e) die uno in hebdomada, praeter dies supra memoratos, si bonum peculiarum personarum classium id postulat.

13. Sacerdotes, qui pomeridianis horis Missam celebrant, itemque fideles, qui in eadem sacram communionem recipiunt, possunt inter refectionem, permissam usque ad tres horas ante Missae vel communionis initium, sumere congrua moderatione alcoholicas quoque potiones inter mensam suetas (v. gr. vinum, cerevisiam, etc.), exclusis quidem liquoribus. Ante vel post dictam refectionem sumere possunt (exceptis omne genus alcoholicis), aliquid per modum potus, usque ad unam horam ante Missam vel communionem.

14. Sacerdotes, eodem die, nequeunt mane et vespere Sacrum litare, nisi potestatem expressam bis terve Missam celebrandi habeant, ad normam can. 806.

Fideles pariter, eodem die, nequeunt mane et vespere ad sacram Synaxim accedere ad praescriptum can. 857.

15. Fideles, quamvis non sint de eorum numero, pro quibus Missa vespertina forte instituta sit, ad sacram Synaxim libere accedere possunt, infra dictam Missam vel proxime ante et statim post (cfr. can. 846), servatis quod attinet ad ieiunium eucharisticum, normis supra relatis.

16. In locis vero, ubi non ius commune, sed ius missionum viget, Ordinarii Missas vespertinas omnibus in hebdomada diebus, iisdem condicionibus permittere possunt.

MONITA AD NORMAS EXSEQUENDAS

17. Ordinarii sedulo invigilent, ut omnis abusus et irreverentia erga sanctissimum Sacramentum plane vitetur.

18. Pariter curent, ut nova disciplina a cunctis subditis uniformiter observetur, eosque doceant, omnes facultates et dispensationes, tum territoriales tum personales, hactenus a Sancta Sede concessas, abrogatas esse.

19. Constitutionis atque huius Instructionis interpretatio textui fideliter adhaereat, neque ullo modo facultates tam favorabiles amplificet. Quod ad consuetudines attinet, quibus a nova disciplina discrepare contingat, clausula illa abrogativa animadvertenda est: „contrariis quibuslibet non obstantibus, peculiarissima etiam mentione dignis“.

20. Ordinarii et sacerdotes, qui datis a Sancta Sede facultatibus perfrui debent, fideles studiose excitent, ut frequenter Missae Sacrificio adstare velint et pane eucharistici reficiantur, opportunisque inceptis, praesertim sacra praedicatione, illud promoveant spirituale bonum, cuius adipiscendi gratia Summus Pontifex Pius XII Constitutionem edere voluit.

Summus Pontifex, hanc Instructionem approbans, statuit, ut ipsa promulgetur per editionem in Actis Apostolicae Sedis una cum Constitutione Apostolica Christus Dominus.

Ex Aedibus Sancti Officii, die VI mensis Ianuarii, anno MDCCCCLIII.

† I. Card. Pizzardo, a secretis.

A. Ottaviani, adessor.

PRZEKŁAD

KONSTYTUCJA APOSTOLSKA

O ZACHOWANIU DYSCYPLINY POSTU EUCHARYSTYCZNEGO

Pan nasz Jezus Chrystus „nocy, której był wydan“ (I Kor. 11, 24) kiedy po raz ostatni obchodził Paschę Starego Testamentu, po wieczery (cfr. Łuk. 22,20) rozdawał swym uczniom chleb, mówiąc: „*To jest Ciało moje, które będzie za was ofiarowane*“ (I Kor. 11,24); podobnie podawał im kielich, mówiąc: „*To jest krew moja Nowego Testamentu, która będzie wylana za wielu*“ (Mat. 26,28), „*To czyńcie na moją pamiątkę*“ (cfr. I Kor. 11.24—25).

Takie ustępy Pisma św. jasno wskazują, jak Boski Zbawiciel podczas tej ostatniej Paschy, w której według hebrajskiego obrządku spożywało się baranka, zechciał ustanowić nową Paschę, która ma trwać do końca wieków, a w której pożywa się Baranka Niepokalanego, ofiarowanego na

zbawienie świata, aby Nowa Pascha nowego Prawa zastąpiła stare Phase i prawda wygnała cień. (cfr. Hymn Lauda Sion).

Ponieważ połączenie tych dwu wieczerzy odbyło się dla oznaczenia przejścia od starej do nowej Paschy, łatwo zrozumieć, dlaczego Kościół w Ofierze Eucharystycznej, jaka z nakazu Zbawiciela ma się odnawiać na Jego pamiątkę, mógł odsunąć się od reguł obserwowanych w agapach starożytnych i wprowadził zwyczaj postu eucharystycznego.

Od najdawniejszych czasów przyjął się powszechnie zwyczaj, by rozdawać Eucharystię wiernym na czczo. (cfr. Ben XIV, De Syn. Dioec. 1.6.c.8, n.10). Już przy końcu czwartego wieku ustanowiono na różnych Koncyliach, że ci którzy mieli odprawiać Ofiarę Eucharystyczną, mają zachować post. W roku 393 Koncyljum Hippeńskie postanowiło: „Sakrament Ołtarza nie może być sprawowany inaczej, jak przez osoby, będące na czczo“ (Conc. Hipp. can. 28 Mansi III 923). Taki sam nakaz wydano nie wiele później, tj. w roku 397, takimi samymi słowami przez Koncyljum w Kartaginie (Conc. Cart. III, cap. 29 Mansi III 885). Na początku wieku V-go zwyczaj ten można było nazwać dość powszechnym istniejącym od niepamiętnych czasów, dlatego św. Augustyn mógł twierdzić: „Najświętsza Eucharystia jest przyjmowana zawsze na czczo i ten zwyczaj jest powszechnym“ (cfr. S. Aug. Ep. LIV ad Ian. cap. 6. Migne PL. XXXIII, 203).

Praktyka ta bez wątplenia opierała się na poważnych motywach, między którymi można na pierwszym miejscu wymienić, co Apostoł narodów mówi z okazji agap bratnich chrześcijan (cfr. I Kor. 11,21). Powstrzymanie się od jedzenia i picia pochodzi z najwyższej czci, jaką mamy względem najwyższego Majestatu Jezusa Chrystusa, kiedy mamy Go przyjmować ukrytego pod osłoną postaci eucharystycznej. Prócz tego, przyjmując Jego Ciało i Krew Najdroższą przed wszelkim posiłkiem, okazujemy że Ono jest pierwszym i najważniejszym pokarmem, który podtrzymuje naszą duszę i pomaża jej świętość. Stąd słusznie św. Augustyn zauważa: „Podobało się Duchowi Świętemu, aby na cześć tak wielkiego Sakramentu Ciało Pańskie weszło do ust chrześcijanina pierwej od jakiegokolwiek pokarmu“ (S. Aug. 1. c.).

Post ten stanowi nie tylko obowiązkową daninę ku czci Boskiego Zbawiciela, ale podnosi pobożność, i dlatego przyczynić się może do pomnożenia zbawczych owoców świętości, jakich Chrystus Pan, źródło i twórca wszelkiego dobra, od nas wymaga, z pomocą łaski.

Wszyscy zresztą wiedzą z doświadczenia, że według samych praw natury ludzkiej, kiedy ciało nie jest przeciążone pokarmem, wówczas umysł staje się lżejszym, bardziej się nadaje do rozmyślenia o tej niewypowiedzianej i wzniosłej tajemnicy, jaka się dopełnia w duszy, niby w świątyni, w której wzrasta miłość Boża.

Jak bardzo Kościół pilnował zachowania postu eucharystycznego wiadać nawet z kar, jakie nakładał na tych, którzy prawa te łamali. Oto VII Konc. w Toledo (a.646) zagroziło karą ekskomuniki tym, którzy odprawiali Mszę św. nie na czczo (Konc. w Toledo VII cap. 2), a już w roku 572 III Konc. w Braga (can. 10) i w r. 585 II Konc. w Macon (can. 6) ustanowiły złożenia z urzędu winnych tego przestępstwa.

Mimo to w ciągu wieków pilnie miano na uwadze także to, że niekiedy jest rzeczą wskazaną złagodzić w pewien sposób nakaz postu eu-

charystycznego dla wiernych z powodu szczególnych okoliczności. Dlatego Koncylium w Konstancji (1415) potwierdzając to święte prawo, dodaje pewne złagodzenia: „Według ustaw świętych kanonów i chwalebne zwyczaj, uznanego przez Kościół i przezeń aż dotąd obserwowanego, Sakrament ten nie może być sprawowany po wieczerzy, ani przyjmowany przez wiernych nie będących na czczo, wyjąwszy wypadek choroby lub innej konieczności, uznanej przez prawo i Kościół“ (Kon. Konstancji, ses. XIII).

Wspomnieliśmy o tych rzeczach, aby wszyscy wiedzieli, że chociaż nowe warunki czasów i rzeczy wymagają od Nas, byśmy dali wiele ułatwień i pozwoleń w tej dziedzinie, mamy zamiar niniejszą Konstytucją Apostolską potwierdzić w całej pełni prawo i zwyczaj postu eucharystycznego, oraz wezwać tych, którzy mają możliwość, by dokładnie post ten zachowali, i by tylko ci, którzy są zmuszeni okolicznościami, korzystali z tych ułatwień w granicach koniecznej potrzeby.

Słodką pociechą dla Nas jest fakt, że Nabożeństwo do Najśw. Sakramentu Ołtarza stale wzrasta nie tylko w duszach wiernych, ale również w świętności kultu, co często uderza w publicznych manifestacjach narodów. Nie mało bez wątpienia przyczyniły się do tego gorliwe starania Papieży, a specjalnie bł. Piusa X-go, który wzywając wszystkich do wznowienia starego zwyczaju, zachęcał do częstego, a nawet codziennego przyjmowania Eucharystii. Również zachęcał i dzieci do niebieskiej uczyt i oświadczył, że nakaz spowiedzi i Komuni św. obowiązuje wszystkich, którzy osiągnęli wiek rozumienia. Usankcjonował to Kodeks prawa kanonicznego. (can. 863, 854, §5). Wierni zaś z radością odpowiadając na zew Papieży, coraz liczniej przystępowali do stołu Pańskiego. Oby zechciał Pan, aby ten głód chleba anielskiego i to pragnienie Krwi Bożej było coraz gorętsze we wszystkich ludziach każdego wieku i każdego stanu.

Musimy jednak uznać, że szczególne warunki czasów, w których żyjemy wprowadziły wiele przekształceń w zwyczajach społecznych i życiu codziennym, wskutek których powstałoby wiele trudności, mogących odalać ludzi od uczestniczenia w Bożych tajemnicach, gdyby prawo postu eucharystycznego miało być w pełni obserwowane, jak to było dotychczas.

Przed wszystkim dobrze wiadomo, że liczba kapłanów jest dzisiaj niewystarczającą dla ciągle wzrastających potrzeb wiernych: kapłani, zwłaszcza w dniu świąteczne są przeciążeni pracą, muszą często odprawiać Mszę św. bardzo późno, nieraz binować i trinować, odbywać dalekie podróże, by nie zostawić bez Mszy św. sporej części swej owczarni. Te wyczerpujące prace apostolskie osłabiają oczywiście zdrowie kapłanów: zwłaszcza, że prócz odprawiania Mszy św. i kazań muszą spowiadać, uczyć katechizmu i spełniać inne obowiązki swego urzędu, które wymagają coraz więcej wysiłku i aktywności.

Ale myśl Nasza biegnie szczególnie do tych, którzy porzuciwszy własną ojczyznę, udali się na prace w odległych krajach, by wielkodusznie odpowiedzieć na zew i rozkaz Boskiego Mistrza: „*Idźcie i nauczajcie wszystkie narody*“ (Mat. 28.19).

Ci głosiciele Ewangelii podejmując ciężkie trudy i przewyciężając najrozmaitsze niewygody podróży, wysilają się, by dla wszystkich za-

jaśniało światło religii chrześcijańskiej i aby nakarmić chlebem anielskim swoje owczarnie, często co dopiero do wiary katolickiej przyjęte.

W takich samych prawie warunkach znajdują się również i wierni w wielu krajach misyjnych lub innych, w których nie ma stałego duszpastera i dlatego zmuszonych do oczekiwania przybycia aż do późnej godziny innego kapłana, aby móc przyjąć Komunię św.

Prócz tego, wraz z rozwojem przemysłu zdarza się często, że robotnicy zajęci w fabrykach, przy transportach, przy pracach portowych, albo przy innych usługach społecznych są zajęci na zmiany, nie tylko w dzień ale i w nocy. I dlatego muszą czasem przyjąć pokarm, a w ten sposób znajdują przeszkodę w przyjęciu Komunii św. na czczo.

Również często się zdarza, że matki nie mogą przystąpić do Stołu Pańskiego, zanim nie załatwią swoich spraw domowych, które wymagają często kilka godzin pracy.

Podobnie i wielu z uczącej się młodzieży męskiej i żeńskiej chce odpowiedzieć na wezwanie Boże: „*Pozwólcie dziatkom przyjść do mnie*“ (Mar. 10.14), ponieważ bezwzględnie ufają, że ten który „*pasie się między liliami*“ (Pieśń 2, 16; 6, 2) strzec będzie blasku ich własnej duszy i nieskazitelności ich obyczajów przed pokusami wieku młodzieńczego i przed zasadzkami tego świata. Często staje się dla nich trudnością pójście do kościoła przed szkołą i jeszcze powrót do domu, by się posilić.

Trzeba ponadto zwrócić uwagę, że często dzisiaj wierni w godzinach popołudniowych udają się w większej liczbie z jednego miejsca na drugie, aby brać udział w uroczystościach religijnych albo manifestacjach społecznych. Gdyby przy tych okazjach wolno było odprawiać Tajemnicę Eucharystyczną, która jest żywym źródłem łaski Bożej, bez wątpienia wierni mogliby uzyskać siły potrzebne do myślenia i działania w pełni ducha chrześcijańskiego i do poddania się słusznym prawom.

Do rozważań tych o charakterze szczegółowym należy dodać inne bardziej ogólne dotyczące wszystkich. Choć medycyna i higiena w naszych czasach uczyniła wielkie postępy i przyczyniła się nie mało do zmniejszenia śmiertelności, zwłaszcza wśród dzieci, to jednak obecne warunki życiowe i skutki strasznych wojen naszego wieku osłabiły w zaskakujący sposób konstytucję fizyczną i zdrowie ludzi.

Dla tych wszystkich racji, a głównie aby ułatwić wzrost rozbudzonej pobożności eucharystycznej, wielu Biskupów z różnych krajów urzędowo prosiło, aby prawo postu było cokolwiek złagodzone i Stolica Apostolska łaskawie udzieliła szczegółowych upoważnień i dyspens kapłanom i wiernym. Przypominamy dekret „*Post Editum*“ wydany przez św. Kongregację Soboru 7. X. 1906 na rzecz chorych (Acta Ap. Sed. XXXIX, p. 603), a dla kapłanów List Kongr. św. Officium do Ordynariuszów z 22. V. 1923 (A. Ap. S., p. 151).

W ostatnich czasach prośby Biskupów stały się częstsze i usilniejsze, były też dawane dyspensy coraz szersze, zwłaszcza z okazji wojny. To dowodzi jasno, że nowe poważne, stałe i dosyć ogólne przyczyny zaistniały, które w wielu okolicznościach czynią bardzo trudnym dla kapłanów odprawianie, a dla wiernych komunikowanie się na czczo.

Aby zapobiec poważnym trudnościom i zarazem by usunąć różnorodność praktyki spowodowaną różnorodnością indultów, uważamy za konieczne złagodzić dyscyplinę postu eucharystycznego i uregulować ją tak, by wszyscy byli w stanie prawo to zachować, prawo dostosowane do szczególnych warunków czasu, miejsca i osób.

Ufamy, że takim zarządzeniem przyczynimy się nie mało do wzrostu pobożności eucharystycznej i ułatwimy wszystkim przystępowanie do Stołu Aniołów, co oby było dla większej chwały Bożej i świętości Mistycznego Ciała Jezusa Chrystusa.

Dlatego Naszą Powagą Apostolską ustalamy i ustanawiamy, co następuje:

1. Ci, którzy nie znajdują się w szczególnych warunkach, o jakich zaraz będzie mowa, mają nadal zachować post eucharystyczny od północy. Podajemy jednak, jako normę ogólną, odtąd obowiązującą, dla kapłanów i dla wiernych, że woda naturalna nie łamie postu eucharystycznego.

2. Chorzy, nawet nie leżący, mogą przyjmować, za rozsądną radą spowiednika, cokolwiek na sposób napoju, lub prawdziwego lekarstwa wyłączając alkohol. To samo odnosi się do kapłanów chorych odprawiających Mszę św.

3. Kapłani, którzy celebryją o późnej godzinie, albo po ciężkiej pracy świętego swego misterium, albo po długiej drodze, mogą przyjmować cokolwiek na sposób napoju, wyjąwszy alkohol; od tego jednak należy się powstrzymać przynajmniej przez jedną godzinę przed odprawianiem Mszy św.

4. Kapłani, którzy binują lub trinują mogą wypić podczas pierwszej i drugiej Mszy św. ablucję, która w tym wypadku nie może być robiona winem, ale samą wodą.

5. Również i wierni, nawet nie chorzy, dla których wskutek wielkiej niewygody — tj. wskutek wyczerpującej pracy, późnej godziny, o której mogą tylko brać udział we Mszy św., albo dlatego musieli odbyć długą drogę — staje się niemożliwym przyjmowanie na czczo Komunii św., mogą za rozsądną radą spowiednika i na czas, w którym trwa stan trudności, przyjmować cokolwiek na sposób napoju, wyjąwszy alkohol, ale muszą powstrzymać się od tego przynajmniej przez jedną godzinę przed Komunią św.

6. Jeżeli okoliczności koniecznie tego wymagają, zgadzamy się, aby Ordynariusze pozwalali na odprawienie Mszy św. w godzinach wieczornych, która jednak nie może się zaczynać przed godziną 16-tą, w święta *de praecepto*, nie wyłączając *festi suppressa*, w pierwsze piątki miesiąca, w inne uroczystości, odbywające się przy większym napływie ludu i jeden ponadto raz w ciągu tygodnia. Kapłan ma zachować post przez trzy godziny odnośnie pokarmów stałych i napojów alkoholowych, a jedną godzinę odnośnie innych napojów niealkoholowych. Podczas takich Mszy św. wierni przystąpić mogą do Komunii św., zachowując ten sam, co kapłan, obowiązek postu eucharystycznego, pamiętając jednak o przepisie kan. 857 (który zakazuje przyjmować Komunię św. tym, którzy już ją raz w ciągu dnia przyjęli).

Na ziemiach misyjnych, ze względu na szczególne warunki, gdzie rzadko kiedy kapłani mogą odwiedzać dalekie stacje, pozwalamy Ordynariuszom używać tych uprawnień we wszystkie dni tygodnia.

Ordynariusze mają jednak czuwać uważnie, aby uniemożliwić jakąkolwiek interpretację rozszerzającą udzielone uprawnienia i aby uniknąć w tej dziedzinie wszelkich nadużyć i braku poszanowania. Udzieliliśmy takich ułatwień, jakich dziś wymagają warunki osób, miejsc i czasów, ale potwierdzamy całą wagę i skuteczność postu eucharystycznego dla tych, którzy przyjmują Zbawiciela ukrytego pod postaciami eucharystycznymi. Oprócz tego trzeba wiedzieć, że duchowo należy dopełnić, w miarę możliwości, czego nie dostawa fizycznie, bądź przez wewnętrzną pokutę, bądź innym sposobem według tradycyjnej praktyki Kościoła, który zmniejszając post, przepisuje zwykle inne akty pobożności. Dlatego to ci, którzy korzystają będą z wymienionych ułatwień, mają wznieść gorętsze modły do nieba, by wielbić Boga, dziękować Bogu, a przede wszystkim, by otrzymać przebaczenie grzechów i wyłagać nowe pomoce niebieskie. Pamiętając, że Pan Jezus ustanowił Eucharystię, jako „wieczną pamiętkę swej męki“ (św. Tomasz) niech wzbudzą w duszach uczucia chrześcijańskiej pokory i pokuty, jakie się rodzą w rozmyślności o Męcę i śmierci Zbawiciela. Niech ofiarują Zbawicielowi za Jego ciągłą Ofiarę Ołtarza wszystkie wzmoczone własne owoce miłości bliźniego. W ten sposób przyczyniać się będą wszyscy do coraz doskonalszego urzeczywistnienia tej jedności, o której mówi Apostoł (I Kor. 10, 17): *„Jednym chlebem, jednym ciałem jesteśmy wielu, którzy w tym chlebie uczestniczymy“*.

Nakazujemy, aby uważane było za stałe i ważne, co zostało przez Nas ustalone i zadekretowane niniejszą Konstytucją, bez względu na wszystkie inne przepisy przeciwne, nawet te, które specjalnie winny być odwołane. Niniejszym uchylamy też wszystkie inne przywileje i upoważnienia w jakiegokolwiek formie przez Stolicę Świętą udzielone, aby wszędzie wszyscy jednakową dyscyplinę zachowali.

Normy niniejsze stają się ważne od dnia ogłoszenia w Acta Apostolicae Sedis.

Dan w Rzymie, u św. Piotra, w uroczystość Trzech Króli, dnia 6-go stycznia 1953 r., czternastego Naszego Pontyfikatu.

I N S T R U K C J A
K O N G R E G A C J I Ś W. O F I C J U M
W SPRAWIE KONSTYTUCJI APOSTOLSKIEJ
„CHRISTUS DOMINUS“

Konstytucja Apostolska „Christus Dominus“, wydana dnia dzisiejszego przez szczęśliwie panującego Papieża Piusa XII zawiera wiele ułatwień i pozwoleń, odnoszących się do zachowania postu eucharystycznego, ale w istocie potwierdza normy kodeksu Prawa Kanonicznego (can. 808 i 858, § 1) dla kapłanów i wiernych, którzy są w możliwości to prawo zachować. Ale i to do nich rozciąga się złagodzenie, do wszystkich się odnoszące, że woda naturalna (a więc pozbawiona jakiegokolwiek dodatku) nie łamie postu eucharystycznego (Konst. nr. I). Z innych ułatwień natomiast

korzystać mogą tylko kapłani i wierni, którzy się znajdują w szczególnych warunkach, przewidzianych przez Konstytucję, albo którzy biorą udział we Mszach wieczornych, odprawianych za pozwoleniem Ordynariuszów, w granicach nowych ułatwień z nimi związanych.

Aby normy tych ułatwień były wszędzie jednakowo zachowywane, oraz by uniknąć wszelkiej interpretacji te ułatwienia rozszerzającej, następuje by przeszkodzić wszelkiemu nadużyciu w tej materii, Kongregacja Świętego Oficjum na wyraźne polecenie Ojca Świętego daje następujące reguły.

Dla chorych tak wiernych jak kapłanów

(Konst. nr. II)

1. Wierni chorzy chociaż nie leżący, mogą przyjmować cośkolwiek na sposób napoju, wyjąwszy napoje alkoholowe, jeżeli wskutek swej niemocy nie mogą bez prawdziwej trudności być na czczo aż do Komunii św., mogą też przyjmować cośkolwiek na sposób lekarstwa, bądź to płynnego, (wyjąwszy alkohol), bądź stałego, jeśli tylko chodzi o prawdziwe lekarstwo, wskazane przez lekarza, albo powszechnie uważane za takie. Zwraca się uwagę, że nie można uważać za lekarstwo nic stałego, co się przyjmuje jako pokarm (nutrimentum).

2. Warunki korzystania z takiej dyspensy, dla której nie jest przepisane żadne ograniczenie czasu, poprzedzającego Komunię św., muszą być poważnie rozważane przez spowiednika, a bez jego rady nikt nie może z tej dyspensy korzystać. Spowiednik może też poradzić bądź to w zakresie wewnętrznym sakramentalnym, bądź też wewnętrznym pozasakramentalnym, także raz na zawsze na czas trwania choroby.

3. Również kapłani chorzy, nawet nie leżący, mogą korzystać z dyspensy, kiedy mają albo odprawiać Mszę św. albo tylko przyjmować Komunię św.

Dla kapłanów, którzy się znajdują w szczególnych okolicznościach

(Konst. nr. III i IV)

4. Kapłani nie chorzy, którzy celebrują a) albo o późnej godzinie (tj. po 9-tej), b) albo po ciężkiej pracy swego urzędu (np. już od pierwszych rannych godzin lub przez długi czas) c) albo po odbyciu dłuższej drogi (tj. najmniej około 2 klm. pieszo, lub proporcjonalnie dalej, zależnie od użytych środków lokomocji, biorąc pod uwagę trudności przebycia i warunki osobiste), mogą przyjmować cośkolwiek na sposób napoju, wyjąwszy napoje alkoholowe.

5. Trzy te wyżej wymienione warunki obejmują wszystkie okoliczności, dla których prawodawca pragnie udzielić wyżej wymienionych ułatwień: — wyklucza się przeto wszelką interpretację, dążącą do rozszerzenia tej dyspensy.

6. Kapłani, którzy znajdują się w tych warunkach, mogą przyjąć

cośkolwiek na sposób napoju raz lub więcej razy, ale tylko na jedną godzinę przed rozpoczęciem Mszy św.

7. Ponadto kapłani binujący lub trinujący mogą przyjmować podczas pierwszych Mszy obie ablucje, przepisane przez rubryki Mszału, używając jednak tylko wody, według tej zasady ogólnej, że woda nie łamie postu. Kto jednak odprawia trzy Msze św. bez przerwy w dniu Bożego Narodzenia, albo w Dzień Zaduszny, ma zachować rubryki dotyczące się ablucji.

8. Gdy kapłanowi, który ma binować lub trinować, zdarzyło się przez nieuwagę, że spożył ablucję z winem, to nie jest mu wzbronione odprawić drugą lub trzecią Mszę św.

Dla wiernych którzy się znajdują w szczególnych
o k o l i c z n o ś c i a c h

(Konst. nr. V)

9. Również i wiernym, którzy nie z przyczyny choroby, ale wskutek innych poważnych trudności nie mogą zachować postu eucharystycznego, wolno przystępować do Stołu Pańskiego, po przyjęciu czegośkolwiek na sposób napoju na godzinę przed Komunią świętą, wyjąwszy zawsze napoje alkoholowe.

10 Wypadki, w których się sprawdzają wymienione poważne trudności (grave incommodum) wyłączając wszelkie rozszerzenia, dzielą się na trzy kategorie:

a) praca wyczerpująca, która poprzedza Komunię św.

Wypadek ten obejmuje robotników fabrycznych, transportowych, portowych i innych robotników służby społecznej, którzy są zajęci na zmiany dniem i nocą, tych, którzy z obowiązku urzędu, albo z miłości spędzają noc na czuwaniu (pielęgniarski, personel szpitalny, strażnicy itp.) kobiety w ciąży, matki rodzin, które zanim pójdą do kościoła muszą przez długi czas załatwiać sprawy domowe itp.

b) późna godzina rozdawania Komunii świętej.

Punkt ten obejmuje wypadki wiernych, którzy jedynie późno mogą mieć między sobą kapłana celebrującego Ofiarę Eucharystyczną; dzieci dla których jest za trudno iść do Kościoła, by przyjąć Komunię św., później powrócić do domu na śniadanie, by znowu iść do szkoły.

c) odbycie długiej drogi do kościoła.

Chodzi tu o drogę długości około 2 klm. pieszo, albo o drogę proporcjonalnie dłuższą środkami lokomocji, biorąc przy tym pod uwagę stan drogi i warunki osobiste (cfr wyżej nr. 4).

11 Przyczyny poważnych trudności muszą być rozsądnie rozważane przez spowiednika na forum wewnętrznym sakramentalnym albo pozasakramentalnym: bez jego wskazówki wierni nie mogą przyjmować Komunii św. nie na czczo. Ta wskazówka może być udzielona jednorazowo na cały okres trwania przyczyny poważnych trudności.

C o d o M s z y w i e c z o r n y c h

Konstytucja daje Ordynariuszom miejscowym (cfr. can. 198) władzę pozwalania na odprawienie Mszy św. wieczornych na ich terytoriach, kiedy okoliczności tego wymagają, bez względu na can. 831 § 1. Dobro ogólne wymaga czasami odprawiania Świętych Tajemnic po południu, np. dla robotników niektórych rodzajów przemysłu, gdzie zmiany pracy wypadają również i w dni świąteczne, dla pewnych kategorii pracowników, którzy mają zajęcie w dni świąteczne rano, (np. robotnicy portowi); z okazji zgromadzeń o charakterze religijnym lub społecznym, w których bierze udział wielka liczba wiernych, przybyłych nawet z daleka itp.

12. Takie Msze św. jednak można odprawiać dopiero od godziny 16-tej i Ordynariusz może na nie pozwolić tylko w następujących wypadkach: wyczerpująco wyliczonych:

- a) w święta nakazane według can. 1247 § 1.
- b) w święta zniesione, według spisu wydanego przez Kongregację Soboru dnia 28 grudnia 1919 r. (cfr. A. A. S. XII, 1920, p. 42—43),
- c) w pierwsze piątki miesiąca,
- d) uroczystości obchodzone z wielkim napływem ludu,
- e) jeden dzień w tygodniu oprócz wyżej wymienionych, kiedy potrzeba dla określonej kategorii osób.

13. Kapłani odprawiający Mszę św. w godzinach popołudniowych, jak również i wierni, którzy w tych okolicznościach przystępują do Komunii świętej, mogą podczas posiłku, dozwolonego na trzy godziny przed początkiem Mszy, albo Komunii św. pić z należnym umiarem napoje alkoholowe, jakich zwykle używa się podczas posiłków (np. wino, piwo itp.) wyłączając zawsze napoje wyskokowe (liquores). Przed i po takim posiłku mogą przyjmować, wyłączając zawsze wszelkiego rodzaju alkohol, cośkolwiek na sposób napoju, aż do godziny czasu przed Mszą lub Komunią św.

14. Kapłani nie mogą odprawiać Mszy św. rano i wieczorem tego samego dnia, jeżeli nie mają wyraźnego pozwolenia binowania lub trinowania stosownie do kan. 806.

Wierni nie mogą nigdy przyjmować Komunii św. rano i wieczorem tego samego dnia stosownie do kan. 857.

15. Wszyscy wierni, nawet nie należący do kategorii osób, dla których Msza wieczorna została ewentualnie wprowadzona, mogą dowolnie przystępować do Komunii św. podczas Mszy albo bezpośrednio przed lub po Mszy św. (cfr. kan. 846 § 1), zachowując jednak post eucharystyczny według reguł wyżej wyłożonych.

16. Na terytoriach, gdzie nie obowiązuje prawo powszechne ale prawo misyjne, Ordynariusze mogą pozwolić na tych samych warunkach na Msze popołudniowe we wszystkie dni tygodnia.

U w a g i o w y k o n a n i u

17. Ordynariusze winni czuwać, aby się unikało wszelkiego nadużycia i braku czci dla Najświętszego Sakramentu.

18. Winni również czuwać, aby nowe prawo zachowali wszyscy jednakowo i winni pouczyć swych poddanych, że są zniesione wszystkie specjalne ułatwienia i dyspensy terytorialne, czy personalne, udzielane dotąd przez Stolicę Świętą.

19. Konstytucja i niniejsza Instrukcja mają być rozumiane ściśle i dosłownie i unikać należy jakiegokolwiek rozszerzania dość już szerokich ustępstw. W stosunkach do ewentualnych zwyczajów, które różnią się od nowej dyscypliny, należy zwrócić uwagę na unieważniającą klauzulę Konstytucji: „*contrariis quibuscumque non obstantibus, etiam peculiari-ssima mentione dignis*“, tzn. bez względu na wszystkie inne przepisy przeciwne, nawet te, które winny być odwołane specjalnie.

20. Ordynariusze i kapłani niech skorzystają z łaskawych ustępstw Stolicy Świętej, by zachęcić wiernych do częstego uczestniczenia we Mszy św. i przyjmowania Komunii św. i niech wskazują, zwłaszcza w kazaniach, to dobro duchowe, które miał na względzie Ojciec święty Pius XII, kiedy Konstytucję wydawał.

Ojciec święty aprobując niniejszą Instrukcję zarządził, by była ogłoszona w *Acta Apostolicae Sedis* razem z Konstytucją Apostolską *Christus Dominus*.

Z pałacu Św. Oficjum, dnia 6 stycznia 1953.

† *I. Card. Pizzardo*, Sekretarz
A. Ottaviani, Asesor.

Objaśnienie wydane przez Episkopat.

Cel Konstytucji

1. Głównym celem nowych rozporządzeń postnych jest rozbudzenie pobożności eucharystycznej i spowodowanie częstszej niż dotąd Komunii św. wiernych, a przez to wzrost Chwały Bożej i stopnia świętości Ciała Jezusa Chrystusa.

We wszystkich przeto pismach, instrukcjach, wyjaśnieniach a nade wszystko w kazaniach należy na czoło rozważanego zagadnienia postu eucharystycznego wysuwać zawsze ten właśnie cel, dla którego nowe prawo zostało wydane.

Takie podkreślenie myśli przewodniej dokumentów papieskich z góry uniemożliwi niewłaściwą wykładnię ich znaczenia. Nowe bowiem prawo nie jest bynajmniej — jakby się mogło zdawać — dowodem gasnącej gorliwości religijnej w Kościele Bożym i odbieganiem od dawnych, rzekomo lepszych, bo surowszych, zasad pobożności eucharystycznej, lecz przeciwnie jest przejawem rosnącej intensywności życia eucharystycznego i wzmoczonej w skutek tego wrażliwości na wszystko, co mogło być przeszkodą w częstym spożywaniu chleba anielskiego.

To uderzające zjawisko rosnącej gorliwości eucharystycznej w Kościele nazywa Ojciec św. „słodką swoją pociechą“ (suavissimum solacium). Nic przeto dziwnego, że tej gorliwości pragnęłyby on usunąć z drogi wszelkie możliwe przeszkody, choćby przeszkodą taką miała być rzecz tak dobra w sobie, jak post eucharystyczny w dawnej surowości pojęty.

Czy przez to zmienił się pogląd Kościoła na wartość postu eucharystycznego? — Żadną miarą. — Nie zmieniło się w niczym mniemanie Kościoła o wielkiej wartości postu, zmieniła się tylko zdolność ludzi nowoczesnych do zachowania postu. Stąd wynikła potrzeba złagodzenia postu, by rzecz dobra tj. post, nie stała się przypadkiem przeszkodą do lepszej rzeczy tj. do Komunii św.

Wartość postu eucharystycznego

2. Nie jest wykluczonym, że pierwszym wrażeniem po ogłoszeniu daleko bądź co bądź idących złagodzeń postnych mogłoby być, w niektórych przynajmniej umysłach, niesłuszne lekceważenie postu eucharystycznego. Dlatego należy dbać o to, by we wszystkich wypowiedziach i pismach znalazła się także odpowiednia nauka o wartości postu i o roli jego, jaką spełnia w stosunku do Komunii św. Post eucharystyczny jest — jak poucza Ojciec św. — nie tylko „daniną czci składaną Boskiemu Zbawicielowi, ale jest także środkiem pobożności i pomnożenia zbawczych owoców świętości“.

Dobrze będzie mocno podkreślić to, że poza ulgą o możliwości picia wody naturalnej dla wszystkich, obowiązuje nadal w pełni prawo i zwyczaj postu eucharystycznego i że dlatego wierni mają dokładnie ten post zachowywać, prócz tych jedynie, których szczególne okoliczności zmusza do korzystania z ulg postnych w granicach koniecznej potrzeby.

Zasady wykładni Konstytucji

3. Nie bez lęku, by karność w zachowaniu postu eucharystycznego nazbyt się nie rozluźniała na wieść o ulgach postnych, ogłaszał najwyższy prawodawca swoją Konstytucję. Dlatego św. Oficjum przestrzega przed tym, by Konstytucję i Instrukcję nie inaczej rozumieć, jak tylko ściśle dosłownie, jeśli chodzi o przepisy przyznające niektórym wiernym ulgi postne. Ulgi należy w naszym wypadku traktować nie jako „favores“, do których odnosi się zasada „favores convenit ampliari“, lecz jako przepisy stanowiące raczej niepożądany, koniecznością podyktowany, wyłom w ustawie ogólnej, jako „lex quae exceptionem a lege continet“. Do tego rodzaju wyłomów w prawie ma zastosowanie zasada kanonu 19 K. P. K.: „Leges quae... exceptionem a lege continent, strictae subsunt interpretationi“.

Należy przeto unikać wszelkiego rozszerzania dość już szerokich ulg w eucharystycznym prawie postnym i w razie wątpliwości przechylać się zawsze za zdaniem surowszym, ścieśniającym zakres ulg postnych.

Jednolitość praktyki

4. Tu wypada *zwrócić uwagę na bezwzględną konieczność jednolitej praktyki w zachowaniu postu eucharystycznego.

Warunkiem pierwszym tego postulatów było oczyszczenie — że się tak wyrazimy — przedpola praktyki postnej. Tego dokonał sam ustawodawca, wyposażając swoją Konstytucję w najwięcej generalną klauzulę odwoławczą, unieważniającą wszystkie inne, jakiegokolwiek rodzaju normy, wydane dotychczas w tej dziedzinie, nawet te, które na mocy specjalnego przywileju nie mogły być wycofane inaczej, jak tylko przez szczególną wzmiankę odwoławczą. („*Contrariis quibuscumque non obstantibus peculiarissima etiam mentione dignis atque abolitis ceteris omnibus privilegiis ac facultatibus quemodocumque a Sancta Sede concessis*“).

Mocą tej klauzuli zniesiono nie tylko dotychczasowe prawo powszechne, pisane czy zwyczajowe, nie tylko prawo i zwyczaje partykularne, ale także wszelkiego rodzaju specjalne przywileje, terytorialne czy osobiste, udzielone dotąd przez Stolicę Apostolską. W ten sposób usunięto szkodliwą różnorodność praktyki, spowodowaną dużą rozmaitością indultów i dyspens postnych w różnych krajach i diecezjach.

Warunkiem drugim postulatów jednolitości praktyki jest dokładne poznanie i zrozumienie nowego prawa przez wszystkich, zwłaszcza przez duchowieństwo. Mimo zniesienia dotychczasowej różnorodności ustawodawstwa, przyszłość byłaby znów zagrożona nieładem w tej dziedzinie, gdyby znajomość nowego prawa była niedostateczna.

Stąd wielką powinna być troska Ordynariuszów diecezji, by wszystkimi sposobami przynaglić wszystkich do dokładnego zapoznania się z nowym prawem. Ta ważna sprawa powinna być przede wszystkim przedmiotem obrad, referatów i dyskusji na najbliższych kongregacjach dziekanów, konferencjach dekanalnych i innych zjazdach duchowieństwa diecezjalnego.

Rozumie się samo przez się, że wierni muszą być nie raz, nie dwa, ale często i cierpliwie pouczani o treści nowego prawa, dopóki dobrze nie wrażą sobie w pamięć przepisów, obowiązujących we wszystkich poszczególnych wypadkach eucharystycznej praktyki postnej. W instrukcjach wydawanych dla wiernych radzi się umieszczać tylko przepisy, obowiązujące wiernych, albo przynajmniej łączyć je w osobną grupę przepisów. Zyskuje się przez to większą przejrzystość treści i ułatwia się wiernym zapamiętanie sobie norm ich wiążących.

Rola spowiedników

5. Stróżami i bezpośrednimi gwarantami jednolitej praktyki postnej mają być także z woli Stolicy Apostolskiej **spowiednicy**. Bez ich bowiem rady nie będzie można korzystać z dwóch najważniejszych przywilejów postnych, a mianowicie z ulgi dla chorych i z ulgi przewidzianej dla osób znajdujących się w szczególnych trudnościach.

Łatwo pojąć, jak odpowiedzialną będzie rola spowiednika, na którego spada obowiązek oceny bardzo różnorodnego stanu faktycznego, któryby upoważniał wiernych do korzystania z przywilejów ustawy.

Najlepiej byłoby, gdyby spowiednik miał w aktualnej pamięci wszystkie przepisy nowego prawa. Póki to nie nastąpi, niech każdy spowiednik ma pod ręką przynajmniej tekst Instrukcji św. Oficjum, aby w każdej chwili w czasie służby kapłańskiej, w konfesjonale, czy poza konfesjonalem, mógł wiernym służyć swoją roztropnością a niezbędną radą, od której zależne jest korzystanie z głównych przywilejów Konstytucji Apostolskiej.

Warto zwrócić uwagę na to, że i kapłan chory, który ma zamiar korzystać z ulg ustawowych, musi korzystać z rady spowiednika. Natomiast kapłani, którzy mają celebrować o późnej godzinie, albo po ciężkiej pracy świętego posługiwania kapłańskiego, albo po odbyciu dalekiej drogi, mogą coś spożyć w postaci napoju, z wyjątkiem alkoholu, bez porady u spowiednika. Również wierni, którzy mają zamiar przystąpić do Stołu Pańskiego przy okazji Mszy św. wieczornych, mogą korzystać z przyznanych prawem ulg postnych bez zwracania się do spowiednika.

Zastępcze akty pobożności

6. Na koniec pragniemy przypomnieć, że Kościół św. zwykł żądać spełnienia innych aktów pobożności i ascezy w zamian za ulgi w dziedzinie umartwień postnych. Nie inaczej ma się rzecz w nowym prawie o poście eucharystycznym w myśl końcowych słów Konstytucji Apostolskiej, aby ci, co korzystać zechcą z ułatwień w poście eucharystycznym, tym gorętsze w zamian za to wznosili modły do nieba, modły adoracji, dziękczynienia, przebłagania i prośby.

Dla uniknięcia niepokojów sumienia dobrze będzie, jeśli spowiednik poleci odmówienie określonych modlitw, lub spełnienie określonego dobrego uczynku tym, którzy zamierzają skorzystać z przywilejów ustawy. Może to także uczynić Ordynariusz diecezji, wydając w tej sprawie zarządzenia generalne dla wszystkich.

Wyjaśnienia dodatkowe

Instrukcja Kongregacji S. Officii i interpretacja Konstytucji, ogłoszona 2 lutego 1953 przez Episkopat, bliżej określają obowiązujące obecnie przepisy, dotyczące postu eucharystycznego. Ponieważ praktyka życia mimo wszystko nasuwa pewne wątpliwości, profesorowie Gregorianum w Rzymie, O. F. Hürth S. J. i P. M. Abellán S. J. opracowali, jako dodatek do „Teologii moralnej“, osobny komentarz do Konstytucji: *De Sacramentis. Supplementum. De Nova Disciplina circa Ieiunium Eucharisticum* (Romae, in aedibus Universitatis Gregorianae 1953), str. 60. Ze względu na to, że komentarz został opublikowany pod auspicjami Uniwersytetu gregoriańskiego, ma on duże znaczenie teoretyczne i praktyczne.

Przytaczamy niektóre punkty.

1. Na str. 29 autorzy bliżej określają pojęcie „wody naturalnej“ (*aqua naturalis*). Uważają, że naturalne wody mineralne (nie sztuczne) należy

podciągnąć pod pojęcie *aqua naturalis* i wobec tego wolno je pić przed komunią św. czy mszą św. bez zastrzeżeń. Tak samo wodę, zmieszaną w celach dezynfekcyjnych z chlorem, trzeba uważać za *aqua naturalis*, którą pić wolno przed przyjmowaniem chleba eucharystycznego.

2. Na str. 26 mamy bardzo ścisłą i dość rygorystyczną interpretację słów: *infirmitatis causa* i *grave incommodum*, które znajdują się w ustępie, mówiącym o przyjmowaniu płynów i lekarstw przez chorych przed komunią św. Na str. 29 jest mowa o roli spowiedników, których rady zasięgać mają chorzy, pragnący nie na czczo przystępować do komunii św. Kapłani chcący korzystać z tego pozwolenia nie są obowiązani radzić się spowiedników, bo Konstytucja suponuje, że posiadają odpowiednie wiadomości z teologii moralnej, by móc rozstrzygać, czy są zwolnieni z obowiązku postu eucharystycznego.

3. Ważna jest interpretacja słów: *per modum potus*. Czego więc wolno się napić chorym przed komunią św.? Wszystko jest dozwolone — brzmi odpowiedź autorów — co się pije, co się nazywa napojem, ale potrawy, będące częściowo w stanie płynnym, jak zacierki, kaszki, papki (po łacinie: *puls, pulticula*), nie są płynem czy napojem w ścisłym tego słowa znaczeniu i dlatego są zabronione. Natomiast wolno używać „napojów pożywnych“, jak mleko, kakao (z cukrem rozpuszczonym) itp.

Wywody autorów tak brzmią w oryginalnie łacińskim: *...potus, qui permittitur, potest esse potus nutritivus e. gr. lac, chocolatam fluidum, ius carniū (rosół); ova in statu prout a natura praesentantur (sed nullo modo cocta); varia „extracta“ (non-alcoholica) in potum immitti inibi penitus solvi solita, ad vim nutritivam potus augendam; potus alia addimenta nutritiva immissa habens ita tamen, ut totum sit ac maneat sensu vero „potus“ et non mutetur in pulvem vel pulticulam. Permitti non potest, ut in potum ingerantur nutrimenta solida, quae talia manent et simul cum potu sumuntur e. gr. particulae carnis; nec valet argumentatio: „parum pro nihilo computatur“. In tali casu sumeretur et potus et cibus solidus. Explicite a potibus licitis excluduntur potus alcoholici, sive in maiore sive in minore quantitate; tum pure et separatim sumpti, tum immixti in alium potum, in se non alcoholicum, e. gr.: „cognac“ missum in lac, „liquor“ missus in coffeam vel in team. Hic non valet: „parum pro nihilo computatur“.*

Uwagi powyższe dotyczą także kapłanów celebrujących w późniejszych godzinach i wiernych przyjmujących w późnej porze komunię św. — z tą różnicą, że napojów tych wolno się napić kapłanom (dokładnie) jedną godzinę przed rozpoczęciem mszy św. a wiernym jedną godzinę przed momentem przyjmowania komunii św.

4. Na str. 29 omówiono udogodnienia dla dzieci szkolnych. Nie wolno im spożyć zwykłego śniadania, jak niektórzy po ukazaniu się Konstytucji sądzili, ale wolno im się posilić napojami pożywnymi, jak wyżej wspomniano, na godzinę przed przyjęciem komunii św.

5. Na str. 47 jest wzmianka o „komunii św. wieczornej“. Można jej udzielać w czasie mszy św. wieczornej, przede mszą i po mszy św., ale nie wolno tego czynić, jeżeli się nie odprawia mszy św.

Przy końcu autorzy słusznie wspominają, że coraz to nowe zagadnienia i niejasności się wyłaniają, bo żaden prawodawca nie jest w stanie przewidzieć wszystkich możliwości, jakie życie nasuwa, i dlatego należy się spodziewać autentycznych wyjaśnień ze strony Kongregacji S. Officii.

85-LECIE KS. WILHELMA SCHMIDTA S. V. D.

W encyklice „*Divino afflante Spiritu*“ Pius XII po raz pierwszy wyraźnie zalicza etnologię do nauk pomocniczych egzegezy biblijnej. Dlatego jest rzeczą wskazaną, by czasopismo biblijne czytelników swoich zapoznało bliżej z osobą i działalnością bardzo wybitnego etnologa, lingwisty i religjologa, z Ks. Wilhelmem Schmidtem, który w każdej z tych wymienionych nauk dokonał badań przełomowych.

Ks. Wilhelm Schmidt urodził się 16. lutego 1868 r. w Hoerden w Westfalii. W 1883 r. wstąpił do Towarzystwa Słowa Bożego (skr. S. V. D. = Societas Verbi Divini = Werbiści). Po święceniach kapłańskich w 1892 r. został wysłany do Berlina, gdzie studiował przede wszystkim języki semickie: hebrajski, arabski, syryjski, aby później zająć się źródłami arabskimi i hebrajskimi średniowiecznej filozofii scholastycznej. W 1895 r. został lektorem języka hebrajskiego w Seminarium zakonnym S. V. D. w St. Gabriel pod Wiedniem.

W tym czasie (1896) Stolica Apostolska powierzyła Zgromadzeniu Słowa Bożego misję na Nowej Gwinei, gdzie na stosunkowo niewielkim obszarze spotyka się niezwykle ilość i różnorodność języków papuaskich. Ona to zainteresowała Ks. Schmidta, kiedy opracowywał referat na temat Misji Nowej Gwinei. Porównywania nazw liczebników w różnych językach papuaskich skierowały jego zainteresowania na lingwistykę ogólną. Przedmiotem specjalnym jego badań stały się języki Oceanii, które złączył w wielką grupę lingwistyczną, obejmującą prawie wszystkie wyspy położone między Madagaskarem i Ameryką Południową. Grupę tę z wdzięczności dla Austrii, której obywatelstwo otrzymał, nazwał austronezyjską. Grupa ta jest spokrewniona z inną grupą językową, rozpowszechnioną na kontynencie azjatyckim, która się również stała przedmiotem jego badań, opublikowanych w pracy „*Das Verhältnis der melanesischen Sprachen zu den polynesischen und untereinander*“ (Wiedeń 1899). Dalsze badania nad językami australijskimi doprowadziły go do ich klasyfikacji i do bardzo ważnych wyników, które publikuje w obszernym dziele „*Die Gliederung der australischen Sprachen*“ (Wiedeń 1913). W 1926 r. ukazuje się dzieło: „*Die Sprachfamilien und Sprachenkreise der Erde*“ z atlasem językowym, przedstawiające dzieje badań historyczno-porównawczych nad wszystkimi rodzinami językowymi świata. Autor stwierdza, że budowa języka zmienia się zależnie od rozwoju kultury społeczeństwa, które posługuje się tym językiem. Podkreśla również wpływ, jaki wywierają zmiany kultury materialnej i społecznej na przeobrażenia lingwistyczne, zajmując przez takie postawienie stanowisko ewolucyjne.

W pracach lingwistycznych Ks. Schmidt posługiwał się w dużej mierze materiałami zebranymi przez misjonarzy, którzy w długoletnim współżyciu z tubylcami na ogół gruntowniej poznali ich język, zwyczaje, wierzenia, kulturę materialną i duchową, niż podróżujący badacze, którzy tylko przejściowo i nieraz pobieżnie zapoznali się z tubylcami. Sprawozdania misjonarzy